

Косович О. В.Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**ФРАНЦУЗЬКА МОВА В ДІАТОПІЧНОМУ КОНТЕКСТІ**

У статті досліджено поняття регіонального варіанту французької мови, його теоретичні засади та особливості діатопічних варіантів, що сформувалися внаслідок історичних і соціокультурних процесів. Проаналізовано історію розвитку франсійського діалекту, який став основою сучасного загальнофранцузького варіанту, та його вплив на інші галлороманські діалекти з XII століття. Визначено ключові характеристики діатопічних варіантів, зокрема архаїзми, діалектизми, неологізми та запозичення, які відображають мовні контакти з міноритарними мовами (фламандською, ельзаською, каталанською тощо). Особливу увагу приділено соціолінгвістичним аспектам, таким як мовна невпевненість і диглосія, що впливають на комунікативні практики франкофонів. Переосмислення поняття регіонального варіанту, розпочате в 1970-х роках, пов'язане з ідеями поліномії та плюрицентризму, що відображають сучасні тенденції франкофонії. Зазначено, що виокремлення рис діатопічного варіанту має враховувати фонетичні, фонологічні, лексичні, морфосинтаксичні, синтаксичні та лінгвокультурологічні особливості, що дозволяє зрозуміти лінії розвитку французької мови в єдиному франкомовному світі. Дослідження показало, що діатопічна варіативність є багатограним явищем, яке інтегрує соціолінгвістичні, психолінгвістичні та лінгвістичні аспекти. Воно виникло як відповідь на потреби франкофонів у глобалізованому світі та стало інструментом передачі культурних і когнітивних значень. Моделі Ж.-П. Блома, Дж.Дж. Гамперца та К. Майерс-Скоттон довели свою ефективність для пояснення цього явища. Наукова розвідка підкреслює важливість систематизації знань про діатопічні варіанти для розуміння глобального розвитку французької мови та її ролі в міжкультурній комунікації. Перспективи подальших досліджень включають аналіз діатопічних варіантів у цифрових комунікаціях і їх вплив на формування мовної ідентичності.

Ключові слова: французька мова, діалект, регіональний варіант, територіальний варіант, діатопічний варіант, мовна ситуація, архаїзм, діалектизм, неологізм, запозичення, калькування.

Постановка проблеми. На зламі XX і XXI століть лінгвістична наука проявляє підвищений інтерес до проблематики мовних контактів через глобалізаційні процеси, що впливають на всі сфери суспільного життя. Розширення міжнародних взаємодій сприяє появі нових мовних явищ, таких як діатопічна варіативність французької мови, що відображає адаптацію мовців до динамічного мовного середовища. Діатопічні варіанти, як прояв мовних контактів, є ключовим об'єктом дослідження, оскільки вони відображають не лише лінгвістичні, а й соціальні, психологічні та культурні аспекти комунікації. Ця проблема має важливе наукове значення для розуміння еволюції мовних систем і знаходить практичне застосування в освіті, перекладознавстві та міжкультурній комунікації, де здатність ефективно використовувати різні мовні варіанти стає необхідною компетенцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика діатопічної варіативності

французької мови привертає увагу лінгвістів із середини XX століття. Перші спроби теоретичного осмислення належать У. Вайнрайху, який у 1950-х роках описав ідеальну модель мовного контакту, де діатопічна варіативність вважалася відхиленням від норми [17, с. 70]. У 1970-х роках С. Поплак досліджувала синтаксичні аспекти регіональних варіантів, а Ж.-П. Блом і Дж.Дж. Гамперц розробили соціолінгвістичну класифікацію діатопічних варіантів [1, с. 60]. К. Майерс-Скоттон запропонувала психолінгвістичну модель матричної мови та теорію прав і обов'язків у комунікації [8, с. 304]. Сучасні дослідження, зокрема Л. Мілрой [6] і К. Вулард [20], зосереджені на соціокультурних факторах варіативності. Проте залишаються невирішені питання, зокрема чітке розмежування мотивацій діатопічної варіативності та детальний опис когнітивних механізмів її функціонування, що обґрунтовує актуальність цього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення специфіки формування діатопічних варіантів французької мови як самостійного лінгвістичного явища, аналіз їхніх теоретичних засад у різних лінгвістичних течіях і обґрунтування їхньої значущості як окремої категорії мовних контактів. Завдання дослідження включають: 1) простежити історичний розвиток теорії діатопічних варіантів; 2) проаналізувати основні моделі цього явища; 3) розглянути приклади діатопічної варіативності у франкомовних текстах; 4) визначити їхні когнітивні та комунікативні функції.

Виклад основного матеріалу. Питання діатопічної варіативності французької мови є одним із центральних у сучасній лінгвістиці, а його вивчення розпочалося в 1970-х роках. У. Вайнрайх стверджував, що ідеальний носій мови не повинен переходити від одного діалекту до іншого в процесі комунікації, але реальність демонструє протилежне: мовці використовують діатопічні варіанти залежно від комунікативних умов [17, с. 70]. Ж.-П. Блом і Дж.Дж. Гамперц розрізняють ситуативну варіативність, пов'язану зі зміною ситуації, і метафоричну, що відображає внутрішні інтенції мовця [4, с. 28].

Поняття регіонального варіанту французької мови з'явилося в лінгвістичній науці, коли французькі мовознавці почали досліджувати діатопічну варіативність французької мови в синхронічних зрізах. Перші дослідження регіональної варіативності французької мови у Франції розпочалися в 1960-х роках ХХ століття. Французькі лінгвісти намагалися визначити основні особливості формування мовних явищ у певних регіонах Франції та простежити їх функціонування в різні історичні періоди.

За словами австрійського лінгвіста Б. Пьоля, «...з різних причин здається, що термін «діалект», який використовується в англійській і німецькій літературі (від англ. *dialect* – «діалект» і нім. *Dialekt* – «діалект»), не відповідає опису мовної ситуації, що склалася на сьогодні у Франції» [11, с. 25].

Дійсно, діатопічні варіанти французької мови, які спостерігаються на півдні Франції, у Бельгії чи Швейцарії, є продуктом контакту французької мови з її історичними діалектами або міноритарними та регіональними мовами (фламандська, німецька/ельзаська, каталанська, корсиканська, бретонська, баскська, окситанська/(ново) провансальська).

Історія французької мови свідчить, що прародич сучасного загальнофранцузького варіанту,

відомого як франсійський діалект, розпочав свою експансію на інші території Франції у XII столітті. Він швидко перемиг усі інші галлороманські мовні варіанти, сформовані на основі народної латини. Впровадження франсійської мовної форми здійснювалося з політичних мотивів. Цей варіант використовувався при королівському дворі з середини XII століття. Стабільність монархічного правління дозволила паризькому діалекту, який не мав культурної цінності, піднятися над іншими діалектами з багатим літературним спадком, що міг би стати основою для формування національної мови Франції (наприклад, нормандський, пікардський чи шампанський діалекти).

Боротьба франсійського варіанту з іншими формами вульгарної латини спричинила появу регіональних варіантів французької мови. Процес формування регіональних варіантів має схожі риси з романізацією, якій свого часу піддалися території сучасної Франції. Як зазначає німецький лінгвіст Б. Мюллер, «...більшість регіональних варіантів французької мови з'явилися завдяки експансії загального [паризького] мовного варіанту в зоні поширення діалектних форм та етнічних мов. У процесі просування на території проживання людей франсійський варіант убирав фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості місцевих діалектів чи мов. У результаті цих запозичень сформувався додатковий мовний рівень між регіональними діалектами, якими розмовляли місцеві жителі, та загальним французьким варіантом, яким вони прагнули спілкуватися. Мови виконували функцію субстрату, але їх не можна порівнювати зі старими субстратними формами, що існували в певний період історії Франції, оскільки оболонка загального [паризького] варіанту зазнала незначних змін» [7, с. 158].

З часом регіональний проміжний рівень франсійського діалекту призвів до послаблення позицій інших діалектів, якими розмовляли місцеві жителі. Винятком є валлонський варіант, який досі чинить значний опір паризькому варіанту, хоча вже спостерігаються певні зміни.

Варто зазначити, що описаний процес формування регіонального проміжного рівня не застосовний до всіх діатопічних варіацій французької мови. Наприклад, зміни французької мови в Субсахарській Африці та Канаді зумовлені іншими причинами:

а) у Субсахарській Африці мовна суперпозиція (переважання одної мови над іншою) постійно змінюється, тобто відбувається зміна ролі однієї

мови над іншою (виняткова ситуація – використання французької як другої мови). У Франції ж становищу етнічних мов нічого не загрожує;

б) формування канадського варіанту французької мови має свої особливості: мовна варіативність пояснюється експортом з Франції різних діалектів, зокрема із центральних, західних і північно-західних регіонів, які з невідомих причин стали основою для формування койне.

Спостереження показують, що для вивчення процесу формування одного варіанту французької мови необхідно враховувати вплив сусідніх мов, а також культурні та торговельно-економічні контакти між людьми.

За словами німецького лінгвіста Л. Вольф, «...особливості діатопічної варіативності будь-якого койне чи загальної мови (зокрема й французької) чітко простежуються в її усній формі» [18, с. 171]. Французький мовознавець Ж. Тюайон вважає, що «...регіональний варіант є єдиним цілим геолінгвістичних варіантів французької мови» [15, с. 8]. Він відносить усе невідоме й нез'ясоване в загальнофранцузькому варіанті до геолінгвістичних варіантів. На його думку, регіональних варіантів не існує, а йдеться лише про окремі особливості французької мови в тому чи іншому регіоні Франції. У праці «Роздуми про регіональну французьку мову» (1983) Ж. Тюайон стверджує, що французьку мову не можна розглядати як окрему систему, відірвану від цілого, тобто від французької мови загалом.

За словами лінгвіста Л. Варнан, незалежно від території поширення головними ознаками регіонального варіанту французької мови є усна форма та такі характеристики:

1. Маргінальність, оскільки мовна варіативність найчастіше зустрічається на периферії французького лінгвістичного простору.

2. Провінційність, оскільки варіанти не додають якісно нових елементів до загальної мовної системи.

3. Регіональність, адже діалекти слугують засобом вираження регіональної ідентичності людини [16, с. 116].

Використання прикметника «провінційний» щодо регіональних варіантів французької мови потребує уточнень. Як вважає Л. Варнан, новотвори провінційного походження рідко сприяють збагаченню загального варіанту мови. Зміни у фонетиці та лексиці, якими багаті регіональні варіанти, не мають значення для літературної норми загальнофранцузького варіанту. Більшість регіональних змін одного варіанту часто

відкидаються іншими регіональними варіантами через наявність аналогічних змін або відсутність мовної потреби в їх використанні.

Під час формальної усної комунікації, особливо в писемній мові, діатопічні особливості найменш помітні для загалу. Це стосується франкофонів європейського простору, які під час навчання дотримуються встановленого стандарту французької мови та уникають відхилень.

Функціонування регіональних літературних творів і текстів місцевого призначення, де використання регіоналізмів підпорядковане естетичним нормам, зазвичай обмежується певним регіоном. На інших територіях їх не сприймають і вважають чужорідним матеріалом.

Нині багато франкофонів, керуючись граматичними нормами, відносять особливості регіональних варіантів до усної форми мовлення. Така інтерпретація може призвести до комунікативного провалу між співрозмовниками з різних регіонів, оскільки адресант і адресат не відповідають взаємним очікуванням і не дотримуються логіки комунікативного акту. Ця ситуація відповідає типовому випадку диглосії та може спричинити мовну невпевненість, тобто страх лінгвістичного спілкування. Термін «мовна невпевненість» увів американський соціолінгвіст В. Лабов. Його ідею розвинув П. Свіггерс, визначивши мовну невпевненість як «почуття одиничної або подвійної соціальної ізоляваності» [14, с. 23]. Одинична соціальна ізоляваність полягає в тому, що для одного з комунікантів модель комунікації є чужою. Подвійна ізоляваність означає, що співрозмовники стають незрозумілими один одному, що спонукає їх виключати з розмови елементи свого варіанту, які викликають часткове чи повне нерозуміння.

Унаслідок такої ситуації співрозмовники застосовують різні компенсаційні комунікативні стратегії, які часто змушують відмовлятися від власного мовного варіанту.

Почуття мовної невпевненості виникає, коли співрозмовники визнають мовні відхилення та спотворення порівняно з варіантами, якими вони володіють. Багато рис регіональних варіантів не сприймаються носіями, що викликає бажання уніфікувати всі варіанти до єдиного стандарту – «стандартної французької мови», «паризької французької мови» тощо.

Якщо століттями поняття регіонального варіанту вважалося ганебним клеймом, від якого слід позбутися, то останні 30 років спостерігається зростання почуття мовної незалежності та

унікальності. Відхилення, що формують самотність діалектичних варіантів, набувають особливого значення та сприймаються як мовний символ малої батьківщини.

Нова інтерпретація поняття «регіональний варіант французької мови»

Перша спроба переосмислення поняття «регіональний варіант французької мови» відбулася 1972 року, коли вийшов «Словник живої французької мови» (*Dictionnaire du français vivant*) за редакцією М. Даво, М. Коена та М. Лаллемана. Робота була проведена у формі перепису населення та зафіксувала мовні особливості Канади, Бельгії та Швейцарії. Попри критику методології, це дослідження започаткувало всебічне вивчення діалектичних особливостей французької мови та їх відображення у великих тлумачних словниках. Починаючи з 1970-х років, авторитетні словники (Robert, Larousse, TLF тощо) приділяють особливу увагу лексиці діалектного походження, співпрацюючи з лінгвістами з відповідних регіонів.

Дискусії щодо переоцінки терміна «регіональний варіант французької мови» пов'язані з такими поняттями, як «поліномія», «плюрицентрична лінгвістична культура» та «плюрицентризм». Термін «поліномія», розроблений Ж.-Б. Марселлесі 1984 року в дослідженнях корсиканського варіанту, є актуальним для багатьох регіонів Франції, де регіональний і стандартний варіанти співіснують без ієрархії, а норми всіх мовних форм вважаються опорними.

Однією з причин легітимізації регіональних варіантів є визнання того, що регіональні лексичні та фонетичні особливості притаманні не лише обмеженим регіонам, а й територіям, історично пов'язаним між собою та підпорядкованим певним національним структурам (наприклад, Французька спільнота Бельгії та Канади). Однак це не стосується термінів, що позначають специфічні реалії регіонів (фауна, флора, установи, гастрономія тощо). У таких випадках доцільніше говорити про національні або територіальні варіанти французької мови. Б. Пьол пропонує використовувати термін «територіальна французька мова» [12, с. 170]. Ми поділяємо цю позицію, але вважаємо, що краще вживати термін «територіальний варіант французької мови».

Поряд із цим у лінгвістичній науці логічним є використання терміна «регіональна французька мова» або «регіональний варіант французької мови», що семантично пов'язаний із поняттям «регіон» [10, с. 152]. Наприклад, Південь Франції чи Бретань можуть бути визначені як регіони,

а варіанти французької мови, що там використовуються, – як регіональні. Проте цей термін менш доречний для французької Швейцарії, країн Субсахарської Африки чи провінції Квебек у Канаді, де доцільніше вживати термін «територіальний варіант».

Переоцінка значення діалектичних варіантів сприяє розвитку власних мовних норм стандартного варіанту та формуванню континууму соціальної й стилістичної варіації, причому ситуація у Франції не вважається еталоном. Сьогодні франкофонні спільноти дедалі менше орієнтуються на метрополію. На Франкофонному саміті в Дакарі (1989) було порушено питання визнання терміна «франкополіфонія», тобто плюрилінгвізму в контексті франкофонного простору [2, с. 357]. Однак літературна норма французької мови залишається несприйнятливою до змін із територіальних і регіональних варіантів. Сучасна франкофонія ще далека від стану, в якому перебувають англійська, іспанська чи португальська мови.

Тенденція до плюрицентричності французької мови не виключає можливості повернення до моноцентричного стану в майбутньому.

Характеристики діалектичних варіантів. Як і соціолекти чи стратифікаційні варіанти, географічні варіанти французької мови описуються в тісному зв'язку із загальною мовою території та розглядаються як стилістично нейтральні утворення, що за певних умов можуть увійти до загальноприйнятої мовної норми.

За словами Г. Старка, формування та функціонування регіональних і територіальних варіантів французької мови характеризується чотирма складовими: архаїзмами, діалектизмами, новоутвореннями (неологізмами) та запозиченнями з калькуванням [13, с. 41–43].

Попри еволюцію норми загальнофранцузького варіанту, регіональні варіанти зберігають архаїчні елементи, наприклад:

- збереження придиального *h* (Бельгія, Луїзіана);
- заміна велярного звука *[R]* апікальним *[ʁ]* (усі канадські франкомовні території);
- надмірне вживання прислівника *fin* – «цілком, повністю; зовсім» (*fin propre, fin saoul*) (Бельгія, франкомовна Швейцарія, Дофіне);
- використання іменників *déjeuner* – «обід» / *dîner* – «вечеря» у значенні *petit déjeuner* – «легкий сніданок» / *déjeuner* – «обід» (сільська місцевість центральної Франції, Бельгія, франкомовна Швейцарія).

Діалектизми: регіональні та територіальні варіанти містять діалектні фонетичні, морфосинтаксичні та лексичні форми, відсутні в стандартному варіанті:

- часте вживання форми минулого завершеного часу *Passé Simple* (Південь Франції, Ельзас);
- утворення форми найближчого майбутнього часу *Futur Proche* за допомогою допоміжного дієслова *vouloir* замість *aller* (франкомовна Швейцарія);
- використання дієслова *être* замість *avoir* як допоміжного для утворення складної форми минулого завершеного часу *Passé Composé* дієслова *être* – «бути» (*j'ai été* → *je suis été*) (Бургундія);
- вживання адвербіального займенника *у* замість нейтрального займенника *le*, що замінює прямий додаток (центральні та східні регіони Франції).

Неологізми: у діатопічних варіантах французької мови відбуваються еволюційні зміни, які важко пояснити з погляду загальноприйнятої норми:

- утворення форм жіночого роду іменників: *auteur* – «автор» → *auteure* – «жінка-автор» (замість *femme auteur*), *écrivain* – «письменник» → *écrivaine* – «письменниця» (замість *femme écrivain*) (Квебек);
- використання словотвірних засобів загальнофранцузької норми для створення нової лексики: *ramasser* – «збирати» → *ramassoire* – «пило-сос» (франкомовна Швейцарія), *essence* – «бензин» → *essencerie* – «заправна станція» (Сенегал).

Для регіональних і територіальних варіантів характерні запозичення та калькування елементів інших мов, з якими вони контактують:

- *drache* – «злива» (замість *pluie battante / averse torrentielle*) – запозичення з фламандської мови (Бельгія);
- препозиційне вживання прикметників за моделлю англійської мови: *un réputé ingénieur* – «досвідчений інженер» (замість *un ingénieur réputé*), *le controversé débat* – «суперечливі дебати» (замість *le débat controversé*);

- запозичення з ельзаського діалекту іменника *quiche* – «пиріг, запіканка», що увійшов до загальнофранцузької лексики.

Описані складові проявляються по-різному в кожному з досліджуваних варіантів французької мови. Наприклад, препозиційне вживання прикметників у територіальних варіантах пояснюється впливом граматичної структури англійської мови в Канаді (адстрат) або фламандських діалектів і пікардського діалекту (субстрат) у Бельгії.

Приклад Бельгії показує певну обмеженість гіпотези Г. Старка. Ж.-Б. Мартен сумнівається в доречності використання категорій «архаїзм» і «діалектизм» для регіональних і територіальних варіантів, оскільки вони є маркерами місцевих говорів [5, с. 63].

Історія розвитку французької мови свідчить, що архаїчними можна вважати препозиційне вживання прикметників у Бельгії чи надмірне використання *Passé Simple* на Півдні Франції.

Для точного визначення характерних рис регіонального чи територіального варіанту необхідно переконатися, що виявлений мовний феномен не входить до оновленої норми загальнофранцузького варіанту. Аналіз лінгвістичних карт, поєднаний з етимологічним дослідженням і синхронічними зрізами різних епох, може пояснити причини виникнення таких явищ.

Діалектизм і новотвори, за Б. Пьол, є взаємовиключними категоріями, оскільки створене в субстраті діалекту явище стає новотвором загальнофранцузької системи [11, с. 35].

Виокремлення рис діатопічного варіанту має враховувати фонетичні, фонологічні, лексичні, морфосинтаксичні, синтаксичні та лінгвокультурологічні особливості, що дозволяє зрозуміти лінії розвитку французької мови в єдиному франкомовному світі.

Висновки. Сьогодні франкомовний світ існує як єдина система, цілісність якої забезпечується історичним формуванням і постійним контактом між її варіантами. Необхідна систематизація теоретичних і практичних знань про варіативність французької мови. Порівняльний аналіз фонетичних, лексико-семантичних, морфологічних, синтаксичних і лінгвокультурологічних особливостей у діатопічному контексті допоможе краще зрозуміти процеси глобального розвитку французької мови та франкофонного суспільства.

Регіональні та територіальні варіанти, будучи самобутніми, розвиваються в тісному зв'язку із загальнофранцузьким варіантом, збагачуючи його, але зазнаючи його нормалізуючого впливу. Диференціація відбувається в рамках загальних тенденцій розвитку французької мови. Цей факт не дозволяє французькій мові сформувати нові мови всередині та за межами Франції.

Дослідження показало, що діатопічна варіативність є багатогранним явищем, яке інтегрує соціолінгвістичні, психолінгвістичні та лінгвістичні аспекти. Воно виникло як відповідь на потреби франкофонів у глобалізованому світі та стало інструментом передачі культурних і когнітивних

значень. Моделі Ж.-П. Блома, Дж.Дж. Гамперца та К. Майєрс-Скоттон довели свою ефективність для пояснення цього явища. Перспективи подаль-

ших досліджень включають аналіз діатопічних варіантів у цифрових комунікаціях і їхній вплив на формування мовної ідентичності.

Список літератури:

1. Blom J.-P., Gumperz J.J. Social meaning in linguistic structures: Code switching in northern Norway. *Directions in Sociolinguistics*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, 2001. 408 с.
2. Chaudenson R. La typologie des situations de francophonie. Le français dans l'espace francophone. *Description linguistique et sociolinguistique de la francophonie*. Vol. 1. Paris: Champion, 1995. С. 357-369.
3. Davau M., Cohen M., Lallemant M. *Dictionnaire du français vivant*. Paris: Bordas, 1972. 1338 с.
4. Gumperz J.J. *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. 225 с.
5. Martin J.-B. Le français régional. La variation diatopique du français de France. *Le français moderne*, 1997, № 65(1). С. 55-69.
6. Milroy L. *One Speaker, Two Languages: Cross-Disciplinary Perspectives on Code-Switching*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 365 с.
7. Muller B. *Le français d'aujourd'hui*. Paris: Klincksieck, 1985. 302 с.
8. Myers-Scotton C. *Contact linguistics*. Oxford: Oxford University Press, 2002. 356 с.
9. Myers-Scotton C. Duelling languages. Grammatical structure in Codeswitching. Oxford: Clarendon Press, 1993. 304 с.
10. Poirier C. La français «régional»: méthodologies et terminologies. Français du Canada – Français de France. *Actes du colloque de Trèves du 26 au 28 septembre 1985* / eds. Niederehe H.-J., Wolf L. Tübingen: Niemeyer, 1986. С. 139-176.
11. Pöll B. Francophonies périphériques: Histoire, statut et profil des principales variétés du français hors de France. Paris: L'Harmattan, 2001. 236 с.
12. Pöll B. Le français ou les français? La difficile naissance de la pluricentricité. *Lengas*, 1998, № 43. С. 163-182.
13. Starka G. Les français régionaux: exposé général. *Actes du colloque «Les français régionaux»*. Québec, 1985. С. 31-45.
14. Swiggers P. L'insécurité linguistique: du complexe (problématique) à la complexité du problème. *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain*, 1993, № 19(3-4). С. 19-29.
15. Tuaillon G. Réflexions sur le français régional. *TraLiLi*, 1977, № 15(1). С. 7-29.
16. Warnant L. Dialectes du français et français régionaux. *Langue française*, 1973, № 18. С. 100-125.
17. Weinreich U. *Languages in Contact. French, German and Romansh in twentieth-century Switzerland*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011. 401 с.
18. Wolf L. Le français régional. Essai de définition. *TraLiLi*, 1972, № 10(1). С. 171-177.

Kosovych O. V. FRENCH LANGUAGE IN A DIATOPIC CONTEXT

The article explores the concept of regional variants of the French language, their theoretical foundations, and the characteristics of diatopic variants shaped by historical and sociocultural processes. It analyzes the history of the Francien dialect, which became the basis for the modern standard French variant, and its influence on other Gallo-Romance dialects since the 12th century. Key features of diatopic variants are identified, including archaisms, dialectisms, neologisms, and borrowings, which reflect linguistic contacts with minority languages (e.g., Flemish, Alsatian, Catalan). Special attention is given to sociolinguistic aspects, such as linguistic insecurity and diglossia, which impact the communicative practices of Francophones. The reconceptualization of the regional variant, initiated in the 1970s, is linked to the notions of polynomy and pluricentrism, reflecting contemporary trends in Francophonie. It is noted that identifying the features of diatopic variants should account for phonetic, phonological, lexical, morphosyntactic, syntactic, and linguocultural characteristics, enabling an understanding of the developmental trajectories of the French language within the unified Francophone world.

The study demonstrates that diatopic variation is a multifaceted phenomenon integrating sociolinguistic, psycholinguistic, and linguistic dimensions. It emerged as a response to the needs of Francophones in a globalized world and serves as a tool for conveying cultural and cognitive meanings. Models by J.-P. Blom, J.J. Gumperz, and C. Myers-Scotton have proven effective in explaining this phenomenon. The research underscores the importance of systematizing knowledge about diatopic variants to understand the global development of the French language and its role in intercultural communication. Future research prospects include analyzing diatopic variants in digital communications and their impact on shaping linguistic identity.

Key words: French language, dialect, regional variant, territorial variant, diatopic variant, language situation, archaism, dialectism, neologism, borrowing, calque.